

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MARUŠA PANGERŠIČ

**Med knjižnostjo in neknjižnostjo – primerjava med
nacionalno TV in programi PRO Plus**

Diplomsko delo

Mentor doc. dr. Hotimir Tivadar

Dvodisciplinarni univerzitetni študijski
program prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2012

Zahvala

»Iskrena hvala vsem, ki me trpijo.« (Zmelkoow, 1996: Škodljivec. *Čiko, Pajo in Pako.*)

Izvleček

Diplomska naloga se ukvarja z vprašanjem knjižnosti in neknjižnosti v medijih na vzorcu dveh podobnih oddaj na nacionalni in komercialni televiziji. Analizirani so govori voditeljev in žirantov dveh pevskih šovov talentov, izpostavljene so značilnosti knjižnega (zbornega in pogovornega) in neknjižnega (nadnarečnega, narečnega, slengovskega) jezika. Na koncu je narejena primerjava med obema oddajama z vidika jezikovne zvrstnosti.

ključne besede: knjižno, neknjižno, nacionalno, komercialno, govor.

Abstract

This diploma thesis (Formal and informal spoken language - a comparison between the national television and the PRO Plus programs) deals with the question of formal and informal language in the media. The analysis was conducted on a sample of two similar shows streamed one on the national television and one on a commercial television. Some key features of formal (proper and conversational) and informal (dialect, slang) language are highlighted by speech analysis of hosts and judges. The conclusion is reached with a comparison of the two shows regarding language choices.

Key words: formal, informal, national, commercial, speech.

Kazalo

Izveček	3
Abstract	3
Kazalo	4
1. Uvod	5
2. Teoretična osnova	6
2.1. Knjižni in neknjižni govori	6
2.1.1 Uveljavitev knjižnega govora	7
2.1.2 Lastnosti knjižnopogovornega jezika	8
2.1.3 Ljubljanski pokrajinski govor	9
2.2. Jezikovna politika	12
2.3. Razmejitev nacionalnega medija od komercialnega	13
2.3.1 Jezik v medijih	13
3. Raziskovalni del	14
3.1. Izbira gradiva	14
3.2. Pridobivanje podatkov	14
3.3. Predstavitev govorcev	14
3.4. Analiza oddaj	15
3.4.1 Slovenija ima talent	15
3.4.2 Misija Evrovizija	17
4. Zaključek	19
5. Povzetek	20
6. Literatura in viri	21

1. Uvod

V času po osamosvojitvi Slovenije je bilo veliko govora o nacionalni jezikovni politiki in načrtovanju le-te. Sedaj, nekaj let kasneje se povprečnemu gledalcu to ne zdi več ključen del programa, saj je televizija postala predvsem vir novic in zabave, ne pa tudi krepite nacionalne in jezikovne zavesti.

V svoji diplomski nalogi sem želela raziskati, ali obstaja razlika med izbiro vrste govora in izražanjem, če primerjamo nacionalno televizijo in eno od komercialnih televizij. Vedno namreč brez prevelikega razmišljanja ali dokazov sklepamo, da je govor na nacionalni televiziji bolj knjižni in da so voditelji tam zgled »lepe« knjižne izreke, na komercialni televiziji pa naj bi bil govor bolj neknjižen. Čeprav televizija ni več glavno orodje krepite nacionalne zavesti, je vseeno medij, preko katerega jezik doseže veliko število ljudi hkrati, in je kot takšna pomemben del nacionalne jezikovne kulture.

Tako sem izbrala dve oddaji formata, ki postaja vedno bolj popularen tudi pri nas. Gre za pevske šove talentov, kjer nastopajoče ocenjuje in komentira tri- ali štiričlanska žirija, program pa povezujeta eden ali dva voditelja. Oddaji sta postavljeni v opozicijo nacionalno : komercialno, prav tako pa ima ena slovensko licenco, druga pa tujo licenco oziroma je oddaja po tujem vzoru. Zadnja razlika je v oddajanju v živo. Najbolj sem se osredotočila na opozicijo nacionalno/nekomercialno : komercialno, ker se mi zdi, da ta največ doprinese k razliki v jeziku in govoru. Ker gre za diplomsko delo na prvi stopnji bolonjskega programa, katerega dolžina je precej omejena, sem delala na manjšem vzorcu – v analizo sem vzela po eno epizodo vsake oddaje.

V diplomski nalogi bom najprej predstavila ozadje jezikovne politike in kriterije, po katerih bom kasneje analizirala govorce. V drugem delu bom predstavila izsledke svoje analize, kakšen je zvrstno govor govorcev (žirantov in voditelja) – katere značilnosti sem opazila in katere značilnosti se z izbiro jezikovne zvrsti ne skladajo.

Cilj diplomske naloge je potrditi ali ovreči hipotezo, da so govorci na nacionalni televiziji bolj vešči in tudi knjižno govoreči govorci in da večkrat uporabljajo knjižni govor kot govorci na komercialni televiziji.

2. Teoretična osnova

2.1. Knjižni in neknjižni govori

Knjižne zvrsti jezika Toporišič v *Slovenski slovnici* deli na zborni jezik in splošno- ali knjižnopogovorni jezik. Prvega srečamo predvsem v pisanih besedilih in »[s]lušna (akustična) oblika zbornega jezika je zaradi tega večinoma branje« (Toporišič 2004: 15). Včasih je bil zborni jezik bolj prisoten na nacionalnem radiu in televiziji, vendar pa je v zadnjem času v medijih manj uporabljan, predvsem v prosto govorjenih besedilih, saj je postal stik med govorcem in poslušalci/gledalci veliko bolj neformalen, nastop pa sproščen.

Pričakovati je torej knjižnopogovorni jezik, ki je različica knjižnega jezika, bolj namenjena govornim situacijam. Uporablja se, »ko neformalnemu zboru, večinoma nemnožičnemu, govorimo brez vnaprej pripravljenega in izdelanega besedila« (Toporišič 2004: 16). Knjižnopogovorni jezik sicer izvira iz zbornega jezika, vendar pa se zaradi situacijske specifičnosti (govorjeno besedilo, ki ni bilo vnaprej pripravljeno) opira tudi na govorne značilnosti govorca v vsakdanjem življenju. Toporišič označuje knjižnopogovorni jezik za jezik neuradnega, pogosto zasebnega občevanja, kjer se govorec in poslušalec v vlogah izmenjujeta. To je morda veljalo v preteklosti, dandanes pa bolj redko slišimo zborni jezik, če ni ravno bran pri poročilih ali pa recitiran v razredu. Zborni jezik naj bi povprečnemu govorcju zvenel okorno in nenaravno (prav zaradi nepogoste uporabe) ter neosebno, zato na televiziji in radiu večinoma slišimo knjižnopogovorni jezik (pogosto s prvinami neknjižnega pogovornega jezika) ali pa kar narečno govornico.

Med neknjižne zvrsti uvrščamo bolj splošno in pogosto zvrst kot narečja – pokrajinsko pogovorno govornico. »Pokrajinski pogovorni jeziki nastajajo kot zemljepisno nadnarečje« (Toporišič 2004: 21). Takšen govor je uporabljen predvsem v bolj formalnih situacijah na določenem zemljepisnem območju. Je torej bolj splošen od narečja, a bolj specifičen od knjižnopogovornega jezika. V medijih pride do tega pogosteje, ko voditelj ni več govora v knjižni slovenščini, ima zelo močno narečje ali pa želi delovati neformalno in sproščeno. Pokrajinski pogovorni jezik prepoznamo po »uporabi izposojenk, zlasti iz nemškega in romanskih jezikov [... in] preprostejš[i] skladnj[i]« (Toporišič 2004: 21).

Od interesnih govoric (sleng, žargon, argo) se je v tej nalogi vredno ustaviti le pri žargonu glasbenikov, saj gre za glasbene oddaje, kjer žiranti ocenjujejo pevske kompetence. Žargon imenujemo »interesne govornice ljudi, ki jih družijo poklic« (Toporišič 2004: 25). Malo verjetno je, da bi v medijih uporabljali sleng (razen v mladinskih oddajah) ali pa argo (rokovnjaške latovščine).

2.1.1 Uveljavitev knjižnega govora

Od Trubarja, Krelja, Dalmatina in Bohoriča dalje se uveljavlja osrednjeslovenski knjižni jezik na temeljih nadnarečne tvorbe gorenjščine, dolenjščine in ljubljansčine. Že s prvim normiranjem jezika pa se ločita tudi dva koncepta: sinhroni in diahroni. Gre za opozicijo med rabo in sistemom, torej med živim, razvijajočim se sistemom in knjižno normo. Treba je iskati srednjo pot, pravila, ki izhajajo iz rabe, kot je pokazal že Dalmatin. V 17. stoletju in v začetku 18. stoletja so razsvetljenci spoznali nujnost normiranja, saj v tistem času sistema skoraj ni bilo, velik poudarek pa je bil samo na rabi. (Jesenšek 2010: 16—17)

Težnja po enotnem državnem jeziku na temeljih državotvornih interesov je za seboj potegnila tudi potrebo po »reprezentativnem parlamentarnem jeziku«, torej knjižnem govoru na podlagi pisnega knjižnega jezika. V Novicah so pot do tega iskali z dosledno rabo knjižnega jezika v vsakdanjem življenju, ni pa znano, v kolikšni meri se je to dejansko uporabljalo. Predvsem pa je veljalo prepričanje, da naj bi Slovenci izgovarjali kot pišejo. (Tivadar 2010: 37)

Zadnje čase se vse bolj uveljavlja prepričanje, da naj bi norma sledila rabi, torej naj bi jezikovne priročnike dopolnjevali v skladu z realnimi jezikovnimi spremembami v družbi. Prva težava, s katero se slovenščina sooča, je, da je »knjižni jezik težko normirati zaradi njegove narečne razslojenosti in jezikovne zgodovine« (Tivadar 2008a: 60). Problematika je izpostavljena že pri Toporišiču in se rešuje s postavljanjem osrednjega dela Slovenije (torej Ljubljane z okolico) kot političnega in kulturnega središča na pozicijo normodajnega jezikovnega organa. (Tivadar 2008a: 61 po Uvod v SSKJ 1970: § 8-9; Toporišič 2000: 12—13).

To območje je precej ozko, prav tako pa je to območje z veliko stopnjo migracij (predvsem študentska populacija), posledica katere je veliko mešanje narečnih skupin. Postavljanje knjižnopogovornega jezika na temeljih ljubljanskega pokrajinskega govora je tako sporno z vidika majhnosti vzorca pa tudi z vidika težavnosti iskanja pristnega ljubljanskega govora. Pogosto so narečja marginalizirana in označena kot slabši/nizji jezik. Vendar pa niso le del jezikovne tradicije, ampak njen sam začetek in osnova. Tako bi narečja (vsaj osrednja) »morala biti osnova in prva podstava knjižnemu jeziku« (Tivadar 2011: 83), kar Toporišič upošteva, vendar se omeji na preozek del. »[V]siljevanje nekega območja in sloja prebivalstva kot 'knjižnega' območja pomeni zanikanje tisočletne tendence po enotnem jeziku, ki se je potrjevala od 19. stoletja dalje, ko je slovenščina dosegla svoj enotni knjižni jezik[.]« (Tivadar 2011: 88)

Jezik je treba dojemati kot živ sistem, ki se z rabo in časom spreminja, vendar pa se ne gre prenačati z normiranjem na podlagi rabe. Treba je najti ravnovesje med obojim in torej normirati stvari, ki niso preveč odklonske, to pa je težavno in predvsem zelo subjektivno. Prav tako je subjektivno normiranje pogovornega jezika samo na podlagi enega področja, saj se, čeprav je centralno, prav zaradi dialektalne razslojenosti Slovenije ostalim delom države takšen govor zdi tuj in ga ne dojemajo kot

skupen govor Slovencev v neformalnih položajih. To problematizira tudi Tivadar, ki se sklicuje na zgodovinsko izpričane (14. in 15. stoletje) variante regionalno raznolikih predknjižnih zapisov. Zaradi »upravno-političnih delitev, in pomanjkanja ekonomsko-politično-gospodarskega središča« (Tivadar 2011: 81) se je jezik takrat ravno pod vplivom regionalnih različic razvijal v različne smeri. Kasneje se variante jezika tako oddaljijo druga od druge, da pride med 17. in 19. stoletjem celo do štirih različnih tipov knjižnega jezika: kranjskoslovenski tip, deželna koroška različica, prleška knjižna različica in prekmurska knjižna različica. (Tivadar 2011: 81).

2.1.2 Lastnosti knjižnopogovornega jezika

Preden poskušamo razmejiti knjižnopogovorni jezik od ljubljanskega pokrajinskega govora, moramo najprej pregledati glasovne značilnosti knjižnopogovornega jezika, ki jih navaja Toporišič v *Slovenski slovnici*:

kratki nedoločnik (*delat*),

množinska oblika deležnika na -l (*smo delal*),

posamezni primeri (*je bla, je blo, smo bli, prosm* s polglasnikom),

izgovor nenaglašene deležnika -el, -il, -ul samo kot -u (*reku, delu*),

izgovor prislova *sem* s polglasnikom,

izgovor polglasnika ali *e*, kadar sta kratka, v primerih kot *videt, vedet, tega* in v težjih soglasniških sklopih (*gladkega*),

samo rahlo upadli (reducirani) kratki naglašeni *a* pred soglasnikom (*prav*),

nekateri prislovi tipa *gor, dol* (v pomenu 'gori', 'doli'),

izgovor *l* namesto *lj*, kadar bi moral stati pred samoglasnikom in za soglasnikom (*kluč, grable*).

Kot naglasne značilnosti knjižnopogovornega jezika Toporišič navaja:

vse naglasne značilnosti kratkega nedoločnika (*nôsit*),

nepremični naglasni tip namesto mešanega pri samostalnikih tipa *gôra gôre*,

nepremični naglasni tip pri nekaterih pridevnikih in zaimkih (*tá, téga* proti *tega*).

Med oblikami, skladnjo in besedjem izpostavi še 3. osebo množine (*jejo, vejo* namesto *jedo, vedo*), preprostejšo zgradbo stavka in povedi, povečano število sredstev za vzdrževanje stika z naslovnikom in nekatere pogovorne besede (*ja* proti *da*, *adijo* proti *na svidenje*). (Toporišič 2004: 18—19)

V *Slovenskem pravopisu 1950* je bil knjižnopogovorni jezik predstavljen kot »slab posnetek knjižnega jezika« (Tivadar 2010: 40 po Vodušek 1950: 1150), proti čemer Vodušek protestira, saj naj bi to bil govor, ki je po statusu višji od narečij in je torej govorni jezik na najvišji stopnji. Kasneje pa ga podobno slabšalno označi tudi Toporišič, ki ga imenuje »posledica nepopolne uresničitve stroge zborne norme«. (Tivadar 2010: 40 po Toporišič 1976: 12—13) To se zdi nekoliko neustrezno, saj je težko pričakovati zborni izreko npr. v nekaterih prostih govornih besedilih, poleg tega pa je splošni pogovorni jezik zavestna izbira v določenem, tj. javnem, govornem položaju.

Že sama ideja o knjižnopogovornem jeziku je nenavadna in težko izvedljiva. Tu geografska razslojenost igra še večjo vlogo kot pri normiranju pisnega knjižnega jezika. Dialektalne posebnosti preprečujejo poenotenje in zahtevajo nenehno prilagajanje in usklajevanje. (Tivadar 2011: 84) Predstavljene Toporišičeve lastnosti knjižnopogovornega jezika so sicer točno določene, vendar se z njimi poistovetijo predvsem prebivalci osrednjega dela Slovenije, medtem ko se morajo ostali tega govora priučiti. Razlog je nekritična navezava knjižnega jezika na regionalno enoto centra. (Tivadar 2010: 40) Ta »napaka« izhaja že iz zgodovine, ko je bilo nasprotje med osrednje- in vzhodnoslovenskim tipom jezika napak poenostavljeno v nasprotje med središčem in obrobjem. Obrobje je bilo nadalje označeno za odklonsko in s tem neknjižno, posledično pa je bila spregledana Tomšičeva teza o dveh knjižnih jezikih. (Jesenšek 2010: 14—15) Združiti lastnosti vseh narečij je nemogoče, saj so pogosto zelo različne, to pa bi bil tudi edini način za nek splošni pogovorni jezik vseh Slovencev. Tako je bil knjižnopogovorni jezik v Toporišičevi slovnici do neke mere umetno ustvarjen in normiran nekje med pisnim knjižnim jezikom in ljubljanskim splošnopogovornim jezikom (zaradi geografske lokacije in politične in kulturne središčnosti).

2.1.3 Ljubljanski pokrajinski govor

Kot opozicijo knjižnopogovornemu jeziku Toporišič izpostavi tudi značilnosti ljubljanskega pokrajinskega jezika. Redukcija nenaglašene samoglasnika *i* je še bolj potencirana, glagolska pripona *i* se opušča tudi v nedoločniku in namenilniku, v sedanjiku, kolikor se 1. in 2. oseba ednine ne izgovarja kot polglasnik. Prav tako se izgubita končnici *-i* in *-u* v dajalniku in mestniku ednine. Pogosto se izgublja tudi množinski *-i* imenovalnika pri pridevniških besedah v prilastkovi vlogi. *I* in *u* se izgubljata tudi v predponah in osnovi (zvočniki dobivajo polglasnik ali pa postajajo zložni).

Naslednja pomembna posebnost je opuščanje nenaglašene končniškega *-o* pri samostalnikih srednjega spola, kar povzroči spremembo v moški spol (*tist mle*k namesto *tisto mle*ko). Značilna so tudi izpuščanja samoglasnikov, zlitja glasov in prevoji ter posebna oblika osebne zaimke 1. osebe ednine (*jest* namesto *jaz*).

Izgovorjavo soglasniškega sklopa *nj* zamenja izgovorjava *jn*, na besednem vzglasju in za *e* ali *i* oa izgovorjava preide v *n*. *Lj* se tako izgovarja samo na morfemski meji, drugače se reducira v *l*.

Z oblikoslovnega vidika je značilna pripona *-va-*, ki zamenjuje *-ova-/-eva-*. (Toporišič 2004: 22)

Kot bo razvidno v nadaljevanju v tabeli, Toporišič ljubljanski govor močno opre na knjižnopogovorni. V praksi to pomeni, da v slovnici navaja za ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik nekatere lastnosti, ostale pa naj bi si bralec prebral pri knjižnopogovornem jeziku, saj so prekrivne. »Splošno- ali knjižnopogovorni jezik je nekaka manj popolna uresničitev stroge zborne norme, ker se bolj kakor zborni opira na navadno vsakdanjo občevalno govorico nenarečno govorečih ljudi na celotnem slovenskem ozemlju, posebno pa v njegovem osredju, tj. v Ljubljani in njenem bolj ali manj urbaniziranem širšem okolju.« (Toporišič 2004: 16)

	Knjižni jezik	Knjižnopogovorni jezik	Ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik
Glasoslovje	Dolgi nedoločnik: <i>delati, kositi, peči</i>	Kratki nedoločnik: <i>delat, kosit, dvignit, peč</i>	Kratki nedoločnik: <i>delat, kosit, dvignit, peč</i>
	Množinska oblika deležnika na <i>-li</i> : <i>smo dělali, prosili, smo mérili</i>	Množinska oblika deležnika na <i>-l</i> : <i>smo dělal, prosil, smo méril</i>	Množinska oblika deležnika na <i>-l</i> : <i>smo dělal, prosil, smo méril</i>
	<i>Je bila, bilo, smo bili, prosim [i]</i>	Posamezni primeri: <i>je bla, blo, smo bli,; prosim [ə]</i>	Posamezni primeri: <i>je bla, blo, smo bli,; prosim [ə]</i>
	Izgovor <i>-el, -il, -el</i> kot [əʎ], [iʎ], [əʎ]: <i>rekaʎ, nosiʎ, vidaʎ</i>	Izgovor nenaglašene deležnika <i>-el</i> [əʎ], <i>-il, -el</i> (<i>e</i> iz jata) samo kot <i>-u</i> : <i>reku; nosu; vedu, vidu</i>	Izgovor nenaglašene deležnika <i>-el</i> [əʎ], <i>-il, -el</i> (<i>e</i> iz jata) samo kot <i>-u</i> : <i>reku; nosu; vedu, vidu</i>
	Izgovor <i>sèm</i> ali <i>səm</i>	Izgovor prislova <i>sem</i> [səm] s polglasnikom	Izgovor prislova <i>sem</i> [səm] s polglasnikom
	<i>Vídeti, védeti, téga</i>	Izgovor polglasnika ali <i>e</i> , kadar sta kratka, v primerih kot <i>vídet, védet, tegà</i> in v težjih soglasniških sklopih (<i>gladkega</i>)	Izgovor polglasnika ali <i>e</i> , kadar sta kratka, v primerih kot <i>vídet, védet, tegà</i> , in v težjih soglasniških sklopih (npr. <i>gladkega</i>)
	Kratki <i>a</i> v zadnjem zlogu: <i>čàs, bràt</i>	Samo rahlo upadli (reducirani) kratki naglašeni <i>a</i> pred soglasnikom: <i>pràv, žàl in kàj, zdàj; končàj, končàt, bràt; kàdar, kàkšen</i>	Samo rahlo upadli (reducirani) kratki naglašeni <i>a</i> pred soglasnikom: <i>pràv, žàl in kàj, zdàj; končàt, bràt; kàdar, kàkšen</i>
	<i>Gor, dol</i>	Nekateri prislovi tipa <i>gor, dol</i> (z pomen »gori«, »doli«)	Nekateri prislovi tipa <i>gor, dol</i> (z pomen »gori«, »doli«)
	<i>Ključ, grablje, zaljubljen</i>	Izgovor <i>l</i> namesto <i>lj</i> , kadar bi moral stati pred samoglasnikom in hkrati za soglasnikom: <i>kluč, grable, zaljubljen</i>	Izgovor <i>l</i> namesto <i>lj</i> , kadar bi moral stati pred samoglasnikom in hkrati za soglasnikom: <i>kluč, grable, zaljubljen</i>
<i>Nosit</i>	<i>Nosit</i>	Izguba glagolske pripone <i>i</i> v nedoločniku in namenilniku (<i>nost</i>)	
<i>Nosimo, nosite, nosijo – nosim, nosiš</i>	<i>Nosimo, nosite, nosijo – nosim, nosiš</i>	Izguba glagolske pripone <i>i</i> v sedanjiku, v kolikor se 1. in 2. os. ednine ne izgovarjata kot	

			polglasnik (<i>nosmo, neste, nosjo - nosam, nosəš</i>)
	<i>K hiši, v hiši, k sosedi, pri sosedi</i>	<i>K hiši, v hiši, k sosedi, pri sosedi</i>	Izguba končnic <i>-i</i> in <i>-u</i> v dajalniku in mestniku ednine (<i>k hiš, v hiš, k sosedi, pri sosedi</i>); vendar ostaneta ob predlogih, ki se vežejo z mestnikom in tožilnikom (<i>sem v avtobusu – grem v avtobus</i>); <i>-i</i> ostane, če mu sledi <i>j</i> (v <i>Nemčiji</i>)
	<i>Mladi fantje, taki otroci</i>	<i>Mladi fantje, taki otroci</i>	Izguba množinskega <i>-i</i> imenovalnika pri pridevniških besedah v prilastkovi vlogi (<i>mlad fantje, tak otroc</i>)
	<i>Pripravita se, drugače, prijatelj</i>	<i>Pripravita se, drugače, prijatelj</i>	Izguba <i>i</i> in <i>u</i> v predponah in v osnovi (zvočniki pred seboj dobijo polglasnik ali postanejo zložni: <i>prpravta se, drgač, prjatu</i>)
	<i>Sit, krùh, bràt</i>	<i>Sit, krùh, bràt</i>	Izgovor kratkih naglašanih <i>i</i> in <i>u</i> (tudi <i>a</i>) kot polglasnik (<i>sət, krəh, brət</i>)
	<i>Zdaj, prau</i>	<i>Zdaj, prau</i>	Izgovor <i>-aj</i> kot <i>-ej</i> , zvezi <i>əv</i> in <i>al</i> kot <i>-ou</i> (<i>zdej, prov, žov</i>)
	<i>Mléko, ôkno, mésto; dôbro mléko, visôko ôkno, stáro mésto</i>	<i>Mléko, ôkno, mésto; dôbro mléko, visôko ôkno, stáro mésto</i>	Izguba nenaglašene končnice <i>-o</i> pri samostalnikih srednjega spola (<i>mlék, ôkn, mést</i>) – prehod v moški spol, tudi pripadajoči pridevnik (<i>dôber mlék, visôk ôkn, stâr mést</i>)
	<i>Dôbro vé m</i>	<i>Dôbro vé m</i>	Prislov na <i>-o</i> iz pridevnika izgubi samo <i>-o</i> (<i>dôbr vé m</i>)
	<i>Celo, zelo, tako; tukaj, nekaj, zadaj; človek, moram, moraš, je, ti, si, tukaj; bo; ker, ki, ko</i>	<i>Celo, zelo, tako; tukaj, nekaj, zadaj; človek, moram, moraš, je, ti, si, tukaj; bo; ker, ki, ko</i>	Izgube samoglasnikov, zlitja, prevoji v posameznih primerih (<i>clo, zlo, tko; tuki, neki, zadi; človk, morem, morš, j, t, s (nam. je, ti, si); tle; v nam. bo (a vš dal, a vmo šli); k nam. ker, ki, ko</i>)
	<i>Jàz</i>	<i>Jàz</i>	Značilna oblika osebnega zaimka za prvo osebo ednine: <i>jest</i>
	<i>Sanje, konja, stanovanje, sanjski, njiva, premenjati, svinjak, petelinji, s stranjo</i>	<i>Sanje, konja, stanovanje, sanjski, njiva, premenjati, svinjak, petelinji, s stranjo</i>	Izgovor sklopa <i>nj</i> kot <i>jn</i> (<i>sajne, kojna, stanvajne, sajnski</i>), na začetku besede in za <i>e</i> ali <i>i</i> pa kot <i>n</i> (<i>niva, premenat, svinak</i>), če <i>j</i> začenja pripono, izgovor <i>nj</i> (<i>petelinji, s stranjo</i>)
	<i>Ljubezen, soljo, bivolji</i>	<i>Ljubezen, soljo, bivolji</i>	Izgovor <i>lj</i> kot <i>l</i> (<i>lubezen</i>), razen na meji med korenem in pripono/končnico (<i>soljo, bivolji</i>)
Naglas	Dolgi nedoločnik: <i>nosíti, peljáti, króžiti, pisáti, kreníti, moríti, nêsti, gréti, govoríti</i>	Vse naglasne značilnosti kratkega nedoločnika: <i>nôsit, pêljat, krôžit, písat, krênit, morít/morit, nêst/nêst, grèt/grét; govorít/govorìt</i>	Vse naglasne značilnosti kratkega nedoločnika: <i>nôsit, pêljat, krôžit, písat, krênit, morít/morit, nêst/nêst, grèt/grét; govorít/govorìt</i>
	Mešani naglasni tip: <i>gôra, goré</i>	Nepremični naglasni tip namesto mešanega pri samostalnikih tipa <i>gôra gôre</i>	Nepremični naglasni tip namesto mešanega pri samostalnikih tipa <i>gôra gôre</i>

	V SSKJ oboje: <i>téga</i> ali <i>tegà</i>	Nepremični naglasni tip pri nekaterih pridevnikih in zaimkih, npr. <i>tèmen tèmnega</i> proti <i>téga</i> , <i>tá téga</i> proti <i>tegà</i>	Nepremični naglasni tip pri nekaterih pridevnikih in zaimkih, npr. <i>tèmen tèmnega</i> proti <i>téga</i> proti <i>tegà</i>
	<i>Pogovoril(i), pogovorila</i>	<i>Pogovoril(i), pogovorila</i>	Umik naglasa proti začetku tudi v množini in dvojini pri deležniku na <i>-l</i> glagolov na <i>-iti -im</i> s predpono (<i>pogóvóru, pogovórl(i), pogovórla</i>)
Oblike	<i>Jedó, vedó</i>	3. oseba množine <i>jejo, vejo</i>	Ni navedeno
	[rékəŋ]	Oblike, ki so posledica glasovnih posebnosti: [réku]	Ni navedeno
Besedje	Da; ali; na svidenje	Ja; a; adijo	Ni navedeno

V tabeli so predstavljene podobnosti in razlike med knjižnopogovornim jezikom, pokrajinskim pogovornim jezikom in knjižnim zbornim jezikom, ki so povzete po *Slovenski slovnici*. Izpostavila sem samo govorno-fonetične značilnosti, ker so relevantne za to nalogo. Toporišič je v slovnici pokrajinski govor opisal z lastnostmi splošnopogovornega jezika, nato pa dodal še nekatere specifične lastnosti pokrajinskega pogovornega jezika. Tako so lastnosti veliko bolj jasno pokazane v tabeli, kjer je vidno tudi, kje in katere lastnosti so prekrivne v različnih skupinah.

2.2. Jezikovna politika

Knjižni jezik mora še vedno opravljati združevalno funkcijo in slovenščina kot nacionalni jezik se spopada z dvema problematikama jezikovne politike: »sposobnost nacionalnega jezika sprejemati in ustrezno prilagajati referenčni svet globalnega jezika [in] sposobnost vzdrževanja avtentične ustvarjalnosti subjekta.« (Vidovič Muha 2003: 54) To problematiko lahko navežemo tudi na svet medijev.

V svetu resničnostnih oddaj, tudi v t. i. šovih talentov, je jezikovna politika zelo pomembna. Od nacionalnega medija, kot je RTV Slovenija, se pričakuje, da bo predstavljal jezikovni vzor in da bo jezikovne izbire vršil mnogo bolj premišljeno kot pa katera od lokalnih ali komercialnih televizijskih hiš. Nekdaj je nacionalni medij vodil knjižno izreko. Sedaj ni več tako, vendar pa gledalci še vedno pričakujejo neko mero normiranosti jezika in odgovorne uporabe knjižnega govora. In medtem ko do komercialne televizije Pro Plus nismo tako strogi, se tam soočajo z drugačnim problemom, saj ima njihova oddaja tujo licenco in morajo tako iskati ravnotežje med licenčnimi pravili in ustreznimi jezikovnimi izbirami za naš prostor.

Vidovič Muha je do neknjižnega jezika v medijih zelo kritična. »Vdor socio- in dialektalnih posebnosti v javno besedo, ko zanje ni drugega opravičila kot pomanjkanje knjižnojezikovne kompetence govorca ali pisca, predvsem pa seveda družbeno toleriranje takšnega pojava, kaže na

nerazumevanje ali ignoranco temeljne vloge knjižnega jezika.« (Vidovič Muha 2009: 618) Ta »sakralizacij[a] (nacionalnega) jezika« (Tivadar 2003: 287) je zelo razširjena in šele v zadnjem času se je jezikovni purizem malo umaknil liberalnosti in priznavanju različnih jezikovnih zvrsti. To je po mojem mnenju korak naprej, saj ni potrebe po pretirani jezikovni togosti, sploh pri tipu oddaj, ki so sproščene in namenjene zabavi, še posebno, če se še vedno ohranja nekolikšna mera normativnosti.

Kolikor je knjižni jezik pomemben del naše nacionalne zavesti in našega vsakdana, ga včasih obravnavamo s preveliko resnostjo, kar povzroča odpor. Včasih je bil medij glavni vir širjenja še ne uveljavljene nacionalne zavesti in je kot takšen moral skrbeti za jezikovno politiko mnogo bolj kot sedaj. S spremembami razmer v državi, svetu in programskih shemah televizij se je moral spremeniti tudi jezik. Že sama narava razvedrilnih programov namreč ne dopušča togega zbornega jezika, pogosto pa je govor tudi narečno obarvan.

2.3. Razmejitev nacionalnega medija od komercialnega

Nacionalni medij je reprezentativni medij države. Kot takšen je financiran iz prispevkov državljanov in njegov obstoj finančno ni tako ogrožen in odvisen od gledanosti in oglaševanja. Hkrati pa mora programsko in jezikovno obdržati določen standard. Tako se medij izogiba tujim oddajam in poskuša graditi na kvaliteti, veliko časa pa posvetijo tudi jezikovnemu oblikovanju programa in izobraževanju govorcev.

Komercialni mediji temeljijo na drugačnem delovanju. Ker se financirajo iz oglasov, je gledanost zanje večjega pomena. To pomeni, da se takšni mediji na vsak način želijo približati gledalcu – tako s programsko shemo kot tudi z jezikovnimi izbirami. Na konkretnem primeru to pomeni licenco tuje oddaje, ki je v drugih državah že dobro sprejeta in ima recept za uspeh in pa najverjetneje bolj sproščen govor, ki se približa gledalcu in mu je bolj domač.

2.3.1 Jezik v medijih

Medije lahko delimo glede na različne kriterije. Med medijskimi hišami najpogosteje ločimo nacionalne od komercialnih in lokalne od globalnih. Za potrebe te diplomske naloge sem izbrala razdelitev nacionalna : komercialna. Pričakovane so razlike v jezikovnih izbirah, vendar pa je treba upoštevati tudi zvrstnost oddaj, ki jih bom analizirala. »Medijski govor [...] je še vedno ostal pretežno knjižni, neljubljanski govor – izjema so izrazito pogovorne, tematsko nezahtevne, oddaje.« (Tivadar 2008a: 62 po Tivadar 2006) Šovi talentov definitivno spadajo med nezahtevne oddaje, saj so skupaj z ostalimi resničnostnimi oddajami namenjene zgolj sprostitvi in zabavi. Treba je tudi izpostaviti, da je »[p]ri pogovornem jeziku (manj formalni govor brez predloge) [...] kontroliranost govora manjša« (Tivadar 2008b: 29), kar je verjetno cilj oddaj, ki se poskušajo gledalcu čim bolj približati.

3. Raziskovalni del

3.1. Izbira gradiva

Primerjati sem sklenila dve oddaji, ki sta zelo podobni pri obeh televizijskih hišah. Izbrala sem dva od vedno bolj priljubljenih pevskih šovov talentov. Na prvem programu nacionalne televizije je bila to oddaja Misija Evrovizija, na PRO Plusovem programu Pop TV pa oddaja Slovenija ima talent, ki je slovenska verzija britanskega formata *Got Talent* družbe SYCOtv pod vodstvom Simona Cowella.

3.2. Pridobivanje podatkov

Za začetek raziskovalnega dela sem najprej kontaktirala medijski hiši, katerih oddaji sem sklenila preučiti. 25. februarja sem tako poslala elektronsko sporočilo v redakciji obeh hiš z vprašanjem o osebi, odgovorni za jezikovno politiko v oddaji, in o dostopnosti oddaj. Dva dni kasneje sem dobila odgovor z RTV; njihove oddaje so dostopne v spletnem video arhivu, posredovali pa so mi tudi elektronski naslov odgovorne osebe, Aleksandra Radića.

Od ekipe Pop TV nisem dobila odgovora, zato sem sporočilo 1. marca poslala še enkrat. Čez šest dni so mi odgovorili, da posnetki oddaj niso na voljo in da kontakt osebe, odgovorne za jezikovno politiko, še urejajo. Ponovno sem jih kontaktirala 1. aprila, ponovno s prošnjo za kontakt osebe, odgovorne za jezikovno politiko, in z vprašanjem, kje bi lahko dostopala do oddaj, če mi jih oni ne morejo priskrbeti (ponovitve, internetni arhivi itd.). Odgovora nisem dobila in na svoje čakanje sem jih ponovno opozorila 15. aprila. Odgovora tudi takrat ni bilo, tako da odgovorov na svoja vprašanja glede jezikovne politike, izobraževanja govorcev in priprave govornjenih besedil nisem dobila.

Raziskavo sem naredila na po eni epizodi vsake oddaje: Slovenija ima talent (SIT), 29. 5. 2011, in Misija Evrovizija (ME), 6. 11. 2011. Do slednje sem dostopala preko spletnega arhiva RTV Slovenija, SIT pa sem si sposodila od osebe, ki je epizodo posnela ob predvajanju za lastno uporabo.

3.3. Predstavitev govorcev

Obe oddaji sta sestavljeni tako, da imata voditelje in žirijo, ki ocenjuje nastopajoče. Epizodi, ki sem ju izbrala, sta polfinalni, saj je tam nekoliko več komentiranja s strani žirantov in predstavljanja nastopajočih s strani voditeljev, tako da je vzorec govornjenega besedila nekoliko večji kot v predizborih. Voditelja SIT sta bila V. V. in P. P. Oba sta v zgodnjih tridesetih letih in imata večletne izkušnje z vodenjem in javnim nastopanjem. Oddajo Misija Evrovizija je vodil K. S., diplomant AGRFT, igralec in voditelj, ki je nekaj let mlajši od prej omenjenih. Njegova sovoditeljica je bila M. K., pevka, ki pa se v oddajah ni pojavljala pogosto.

Žirija je bila v SIT sestavljena iz treh članov: B. Č., programski direktor PRO Plus; L. L., pianistka in vokalistka, in B. K., dopisnik Pop TV in kolumnist. Žirijo ME so sestavljali: pevka D. Š., T. M. (pevka znane slovenske skupine), pevec in producent A. V. ter igralec in voditelj J. Ž.

3.4. Analiza oddaj

3.4.1 Slovenija ima talent

Voditelja sta si pri povezovanju oddaje pomagala z besedilom na kartončkih. Tako lahko sklepamo, da je bilo besedilo vnaprej pripravljeno, vendar pa je bil govor do neke mere spontan, saj s kartončkov nista brala vsega, ampak le oporne točke. Najbolj pripravljene/brane so bile predstavitve nastopajočih. Posledično je bil to tudi del govora, ki je bil najmanj sproščen in najbližje zbornemu. Tu sta na primer uporabljala dolge nedoločnike (*želi nastopati, moraš zapeti*), izgovarjala *i v je bila*, in uporabljala v spontanem govoru manj rabljene besede, kot npr. *slednja* in *kajti*. Manj pripravljene so bili pogovori s pevci po nastopih. Tu sem pričakovala več vdorov značilnosti ljubljanskega pokrajinskega pogovornega jezika, vendar pa se to ni dogajalo pogosto. Nekaj takšnih primerov: *morva* namesto *morava*, *zlo* namesto *zelo*, *k* namesto *ki*, *lohk* ali *loh* namesto *lahko*, izguba glagolske pripone *i v* nedoločniku in namenilniku – *posvetat*, izguba *i*-ja v predponi in zlogotvornost zvočnikov – *pærpraulen, pærjatle*. Uporabila sta tudi nekaj neknjižnih besed: *mau* za *malo*, *kjro* za *katero*, *madona*, *probat* namesto *poskusiti*, *skos* namesto *neprestano*.

Najbolj sta se od zbornega jezika ločila z izgovorom nenaglašenelega deležnika *-el* in *-il* kot *-u*: *vadu*, *govoru*, množinsko obliko deležnika na *-l*: *bomo poslal*, kratkim nedoločnikom: *pozabit*, *brzdat* in z izgovorom prislova *sem* s polglasnikom. Skladenjsko so bili stavki zapletenejši od vsakodnevnega pogovora, kar lahko pripišemo vsaj malo vnaprej pripravljenim besedilom in dejstvu, da oddaje niso prenašali v živo in sta lahko določena besedila večkrat ponovila.

Izpostavila bi še posebnosti: napačna uporaba predloga: *čez vrata*, nepravilna dvojina: *mama, vema*, uporaba angleške besedne zveze *oh my god* in hrvaške besede *usput*, slengizem *ful dbest* in ena od besednih zvez, ki bi jo pripisala glasbenemu žargonu: *glem rok* (iz ang. glam rock, opisuje glasbeni stil).

Nadalje sem preučila govor žirije. Že takoj na začetku sem ugotovila, da so se tudi žiranti na nekatere dele govora bolje pripravili. To so bili prispevki iz zaodrja, v katerih so govorili o nastopajočih. Ti prispevki so bili v zborni slovenščini in so zaradi tega zveneli zelo naučeno ali brano, predvsem zaradi bolj zapletenih stavčnih struktur, značilnih za pisana besedila. Kritike in mnenja po nastopih niso bili vnaprej pripravljene in so bili govorjeni prosto.

Tudi žiranti so tako kot voditelja večino časa govorili v knjižnopogovornem jeziku. Posebnosti, ki sem jih opazila, so bile: *jäst* namesto *jaz* pri enem od žirantov, taisti je uporabil tudi slengizem *mene si*

zadela v nulo. Drugi žirant je dosledno v skladu z ljubljanskim pogovornim jezikom uporabljal *k* namesto *ki* in *kot*, uporabil pa je tudi žargonski izraz *pop gospel* (za opis glasbene zvrsti).

Še največ žargonskih izrazov je uporabljala žirantka, ki se poklicno ukvarja z glasbo (*plejbek, sopran*). Hkrati je bila njena slovenščina na najnižjem nivoju (z vidika knjižnosti), saj je tujka in jezika še ne obvlada povsem. Tako je naredila veliko napak pri sklonih (*zaradi kaliber izvajalcev, en najtežji, z svoj način igranje*), spolu (*punce, ste delali*) in številu (*jaz in Brane smo to takoj opazili*). Nekaj napak je bilo z napačno izbiro besede (*vaš nastop je zažareval, ne boš rabila*), veliko pa je uporabljala tudi besedo *ful*, vendar bi težko določila, ali gre to pripisati slengu ali vdoru maternega jezika (angleščine).

Nastopajoči so se na svoje intervjuje vnaprej pripravili in so v večini zorno oddrdrali na pamet naučeno besedilo. Ko so jih spraševali o vtisih po nastopu, niso bili pripravljene in so govorili veliko bolj narečno ali pa vsaj splošnopogovorno.

Knjižni jezik	Knjižnopogovorni jezik	Ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik	Drugi primeri neknjižnega jezika
Dolgi nedoločniki (<i>želi nastopati, moraš zapeti</i>)	Kratki nedoločnik: <i>pozabit, brzdat</i>	Izguba glagolske pripone <i>i</i> v nedoločniku in namenilniku - <i>posvetat,</i>	Napačna uporaba predloga: <i>čez vrata</i>
Izgovorjava <i>i</i> v <i>je bila</i>	Izgovor nenaglašenelega deležnika <i>-el</i> in <i>-il</i> kot <i>-u</i> : <i>vadu, govoru</i> , množinska oblika deležnika na <i>-l</i> : <i>bomo poslal</i>	Izguba <i>i</i> -ja v predponi in zlogotvornost zvočnikov - <i>pərpraulen, pərjatlē</i>	Nepravilna dvojina, narečna zaznamovanost: <i>mama, vema</i>
	Izgovor prislova <i>sem</i> s polglasnikom	<i>Morva</i> nam. <i>morava</i> , <i>zlo</i> nam. <i>zelo</i> , <i>k</i> nam. <i>ki</i> , <i>lohk</i> ali <i>loh</i> nam. <i>lahko</i> , <i>mau</i> nam. <i>malo</i> , <i>kjro</i> nam. <i>katero</i> , <i>jəst</i> namesto <i>jaz</i>	Prevzete besede in besedne zveze: <i>oh my god, usput, ful dbest</i>
Besedišče: <i>slednja</i> in <i>kajti</i>		Besedišče: <i>probat</i> nam. <i>poskusiti</i> , <i>skos</i> nam. <i>neprestano</i>	Žargonizmi: <i>pop gospel, sopran</i>

3.4.2 Misija Evrovizija

Na vprašanja v povezavi z jezikovno politiko oddaje mi je po elektronski pošti odgovoril gospod Aleksander Radić. Voditelj oddaje Misija Evrovizija ni imel kartončkov, s katerimi bi si pomagal, vendar pa je bilo besedilo vnaprej pripravljeno s pomočjo scenarista in urednika oddaje. Pri zbornem jeziku niso vztrajali, tako je bil voditeljev govor knjižen, a vseeno ni deloval togo, kot se to dogaja pri zbornem jeziku. Voditeljevo sproščenost v knjižnopogovornem jeziku lahko pripišemo izobraževanju na AGRFT in izkušnjam tako v gledališču kot na televiziji. Izpostaviti je treba tudi, da je bila oddaja predvajana v živo in je bilo zato po besedah Radića nekaj besedila tudi kontrolirana improvizacija. (Radić, Aleksander. Jezikovna politika oddaje Misija Evrovizija. Elektronsko sporočilo. 2. 8. 2012.)

Podobno kot voditelja SIT je tudi tu voditelj uporabljal množinsko obliko deležnika na *-l* (*se bodo uvrstil, bodo izbral*) in kratki nedoločnik. Opazila pa sem tudi veliko značilnosti ljubljanskega pokrajinskega pogovornega jezika, kot na primer izgubo samoglasnikov (*morjo, kolk, dobær, nočjo*), izguba *i*-ja v predponi s polglasnikom pred zvočnikom (*pærpravte*). V svoj govor je vključil tudi nekatere narečne besede (*fouš*), slengizme (*stari* v pomenu *kolega/prijatelj*) in žargonske besede (*bekstejdž*).

Njegova sovoditeljica se mu je na hitro pridružila samo ob koncu oddaje in povedala nekaj besed. Govorila je knjižno, čeravno z značilno štajersko stavčno intonacijo. Gospod Radić je izpostavil, da predvsem pri njej niso vztrajali z zbornim jezikom, saj ni voditeljica in so njeno govorno podobo želeli ohraniti takšno, kot je gledalcem všeč. Na RTV Slovenija so mnenja, da narečna obarvanost ne pomeni, da jezik ni dovolj primeren, s čimer se strinjam.

Žiranti so bili v tej oddaji štirje. Reagirali in govorili so prosto, kar je tudi pričakovano glede na to, da so v živo izražali svoja mnenja o videnih nastopih. Pred začetkom oddaj so imeli odgovorni pri oddaji z njimi nekaj pogovorov tudi na temo jezika, vendar pa so jih v oddaji sami zaradi scenarističnih razlogov omejevali predvsem časovno, ne pa tudi jezikovno.

Najstarejši žirant in tudi najbolj izkušeni v televizijskem nastopanju in javnem govorništvu je v skladu s pričakovanji govoril najbolj knjižno, včasih celo zorno, z bolj zapletenimi stavčnimi strukturami in vrinjenimi stavki (*ta teden, kot veš, spoštovani gospod predsednik*). Včasih pa je iz knjižnega preskočil v ljubljansko narečje z zelo izrazitim ukanjem (*puvejo, kunjiček, upazil*) in izgovorjavo *-lj* kot *-l* (*ponavlamo*), *k* namesto *ker*, zlitjem *te bodo* v *teujo*. Uporabljal je tudi slengovske besede in tujke: *dril, kul, ringtoun* (iz ang. *ringtone*). Njegov govor je ves čas nihal med visoko knjižnim in ljubljanskim narečnim.

Mlajši žirant je govoril knjižnopogovorno, vendar je imel nekaj značilnosti ljubljanskega pokrajinskega pogovornega jezika: izgovajanje sklopa *-nj* kot *-n* (*tazgorno*), *k* namesto *kot* in izpuščanje končnega *-i* (*teb, men*). V spontani govor je pogosto vključil tudi brezpomenske zveze tipa *a veš* in žargonske besede, značilne za področje glasbe (*glissando*).

Starejša žirantka je v svoj govor vključevala veliko slengovskih besed, prevzetih iz angleščine (*triki kveščen* (iz ang. *question*), *politiš*, *thank you*, *našusnjen*, *bit* (iz ang. *beat*), *zagruvat*, *muska*, *nabildala*, *do daske*). Predvsem se je to kazalo na posnetkih s pripravljalnega tabora, kjer so žiranti delali s tekmovalci, jih učili in jim pomagali. V podajanju mnenja po nastopu se je izražala veliko bolj knjižno, slengizmov skoraj ni bilo, ker je besedilo bolj formalno, včasih tudi strokovno.

Mlajša žirantka je govorila knjižnopogovorno, z značilno množinsko obliko deležnika na *-l* (*boste izbral*) in kratkega nedoločnika (*moraš stat*). Kot značilnost ljubljanskega pogovornega jezika sem opazila izpuščanje vokalov (*dans*, *lepš*) in polglasnik v predponi (*pərpavu*). Slengizmov ni bilo veliko (*dogajal ti je*), opazne so bile nekatere iz angleščine prevzete besede in besedne zveze (*attitude*, *dirty sound vokal*), sicer pa je uporabila tudi žargonske besede, ker se tudi sama ukvarja z glasbo (*vibrato*, *belcanto*).

Nastopajoči tekmovalci so bili intervjuvani na pripravljalnem taboru, kjer so bili zelo sproščeni in so večinoma tudi govorili narečno ali pa vsaj pokrajinsko pogovorno z veliko slengizmi.

Knjižni jezik	Knjižnopogovorni jezik	Ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik	Drugi primeri neknjižnega jezika
	Množinska oblika deležnika na <i>-l</i> (<i>se bodo uvrstil, bodo izbral</i>)	Izguba vokalov (<i>morjo, kolk, dobər, nočjo, dans, lepš</i>)	Narečne besede: <i>fouš</i>
Dolgi nedoločniki (<i>bodo morali</i>)	Kratki nedoločnik (<i>moraš stat</i>)	Izgovorjava <i>-lj</i> kot <i>-l</i> (<i>ponavlamo</i>) in <i>-nj</i> kot <i>-n</i> (<i>tazgorno</i>)	Slengizmi: <i>stari</i> (namesto <i>kolega</i>), <i>muska</i>
		<i>K</i> namesto <i>kot</i> in <i>ker</i>	Narečno ukanje: <i>puvejo, kunjiček, upazil</i>
		Izpuščanje končnega <i>-i</i> (<i>teb, men</i>)	Prevzete besede in besedne zveze: <i>dril, kul, thank you, dirty sound vokal</i>
		izguba <i>-i</i> -ja v predponi s polglasnikom pred zvočnikom (<i>pərpavte</i>)	Žargonizmi: <i>glissando, vibrato, belcanto</i>
		Polglasnik v predponi (<i>pərpavu</i>)	

4. Zaključek

V svoji raziskavi sem v nasprotju s svojim predhodnim prepričanjem ugotovila, da je govor veliko bolj sproščen in manj zborn na nacionalni televiziji. Govorci često preskakujejo med knjižnim in neknjižnim jezikom, večinoma ljubljanskim nadnarečnim govorom, redko ljubljanskim narečjem. Prav tako uporabljajo veliko več slengovskih in žargonskih besed kot v podobni oddaji na komercialni televiziji. Izbira jezika je manj zborna od pričakovane, vendar popolnoma ustrezna za takšen format zabavne oddaje.

Na komercialni televiziji je bil govor bolj tog, kar je bilo nepričakovano, predvsem govor žirantov in nastopajočih, kar je posledica pripravljenosti snemanja, zato lahko to povezujemo z »neživim« govorom. Slednji so se pretirano trudili s knjižnim jezikom, kar v takšni govorni situaciji deluje brano in/ali naučeno.

Če primerjam govor v oddaji Slovenija ima talent z govorom v oddaji Misija Evrovizija, je v prvi veliko večji del knjižnega govora kot pa v drugi. In kljub temu je po moji oceni in tudi oceni gledalcev, saj je bila oddaja zelo gledana, ta oddaja na nacionalni televiziji bila kakovostna in »gledljiva«, med drugim pa jo je vodil tudi šolani igralec. »Oddajo, ki je bila na sporedu v nedeljo, 2. oktobra, je spremljalo povprečno 6,1 % ali 112.600 gledalcev, starih nad 10 let, oz. 13-odstotni delež gledalcev televizije v času oddaje. (Vir: RTV Slovenija iz raziskave AGB Nielsen Media Research, panelni vzorec 450 gospodinjstev, starost nad 10 let).« (Vikend 2011) Zato je torej treba predvsem začeti medijski govor ocenjevati na osnovi tipa oddaj, ne pa samo njihovega javnega značaja. Manj zapletene, bolj sproščene oddaje, ki so tudi v živo snemane, namreč zahtevajo več sproščenosti, kar pa pogosto pomeni tudi manj knjižnosti. Tako se počasi ovrača mit, da je knjižno vedno boljše in narečno vedno slabše. Govor kot živa entiteta ne more biti ukleščen v norme ne glede na rabo in okoliščine, zato je bil v tem primeru manj formalen govor bolj ustrezen. Govorci morajo jezikovne izbire vedno prilagajati situaciji in na nacionalni televiziji jim je v tem primeru to zelo dobro uspelo. Na komercialni televiziji so bili v nasprotju s tem bolj »pravilni«, ampak je bilo to v teh okoliščinah slabše, saj je delovalo okorno in naučeno, kar je moteče pri formatu zabavnih oddaj.

V diplomski nalogi sem ovrгла hipotezo, da je govor na nacionalni televiziji bolj zborn od govora na komercialni televiziji. Ugotovila sem tudi, da je za tip oddaje, ki sem ga analizirala, veliko bolj ustrezen manj knjižen jezik, ki se bolj približa gledalcu in deluje sproščeno in spontano ter da knjižno ne pomeni nujno boljše.

5. Povzetek

V diplomski nalogi sem na podlagi lastnosti, ki jih kot knjižne v *Slovenski slovnici* navaja Toporišič, preučila oddajo komercialne televizije Slovenija ima talent (Pop TV) in oddajo nacionalne televizije Misija Evrovizija (SLO 1). Analizirala sem predvsem govor voditeljev in žirantov. Ugotovila sem, da je govor bližje knjižnemu pri oddaji SIT, govor v ME pa je bolj sproščen in neknjižen. Več je tudi improvizacije.

Na nacionalni televiziji so mnenja, da zborni jezik ni nujen v vseh tipih oddaj in pri zabavnih oddajah puščajo govorcec več jezikovne svobode. Tako nacionalni medij ni več osnovni vir zborne izreke in govorico prilagaja zvrstnosti in namembnosti oddaj.

6. Literatura in viri

Jesenšek, Marko, 2010: Slovenski knjižni jezik med središčem in obrobjem – normativnost in/ali partikularizem. Novak Popov, Irena (ur.): *Vloge središča: konvergenca regij in kultur*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 13—20.

Tivadar, Hotimir, 2003: Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. Gajda, Stanisław; Vidovič Muha, Ada (ur.): *Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej i Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. 281—300.

Tivadar, Hotimir, 2006: Sodobni knjižni jezik med pisnostjo in govorjenostjo (na primeru radia in televizije). Jurgec, Peter (ur.): *SloFon1, 1. Slovenska mednarodna fonetična konferenca: zbornik povzetkov*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 78—79.

Tivadar, Hotimir, 2008a: Vprašljivost nekaterih »večnih resnic« v govorjenem knjižnem jeziku – na primeru samoglasnikov. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica. Phonetica Pragensia*. Praga: Univerzita Karlova. 59—74.

Tivadar, Hotimir, 2008b: Pravorečje, knjižni jezik in mediji. Pezdirc Bartol, Mateja (ur.): Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji. *44. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: zbornik predavanj*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 24—35.

Tivadar, Hotimir, 2010: Slovenski jezik med knjigo in Ljubljano. Novak Popov, Irena (ur.): *Vloge središča: konvergenca regij in kultur*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 35—44.

Tivadar, Hotimir, 2011: Regionalna (in socialna) različnost slovenskega (knjižnega) jezika v zgodovini in sedanjosti. Jesenšek, Marko (ur.): *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 80—90.

Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

Vidovič Muha, Ada, 2003: Položaj sodobnega slovenskega knjižnega jezika. Gajda, Stanisław; Vidovič Muha, Ada (ur.): *Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej i Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. 41—58.

Vidovič Muha, Ada, 2009: Jezikovnopolitični vidik sodobne slovenske javne besede (ob nacionalnem programu jezikovne politike). *Slavistična revija, časopis za jezikoslovje in literarne vede* 57/4. 617—626.

Vikend: Misija ali Kmetija?: < <http://www.delo.si/druzba/panorama/vikend-misija-ali-kmetija.html>>. (Dostop 24. 9. 2012.)

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 26. 9. 2012.

Maruša Pangeršič